ושל מה בכך מותר לחושבן ורמינהו חושבין חשבונות שאינן צריכין, ואין מחשבין חשבונות שצריכין בשבת ביצד? אומר אדם לחבירו כך וכך פועלים (א) (הוצאתי) על שדה זו, כך וכך דינרין הוצאתי על דירה זו אבל לא יאמר לו כך וכך הוצאתי וכך וכך אני עתיד להוציא ולטעמיך קשיא לך היא גופא? אלא הא דאיכא אגרא דאגירא גביה הא דליכא אגרא דאגירא גביה: אין מחשיכין: תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא *ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו א"ר יהודה אמר שמואל ג מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך תנן אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות בשלמא לשכור פועלים, דבשבת לא מצי אגר, אלא להביא פירות לימא שאם יש שם מחיצות מביא? ד משכחת לה בפירות המחוברים והתני ר' אושעיא אין מחשיכין על התחום להביא תבן וקש בשלמא קש משכחת לה במחובר, אלא תבן היכי משכחת לה? בתיבנא סריא ת"ש ה מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת על עסקי כלה ומת אין, על עסקי אחר לא, בשלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה למיגז ליה אסא, אלא מת מאי ניהו, להביא לו ארון ותכריכין וקתני מת אין אבל אחר לא, ואמאי לימא שאם יש שם מחיצה מביא? מת נמי משכחת לה *למיגז ליה גלימא: אבל מחשיכין: ואע"ג דלא אבדיל והאמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אליעזר בן יעקב ו אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל, וכי תימא דאבדיל בתפלה והאמר רב יהודה אמר שמואל *ז המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וכי תימא דאבדיל על הכוס, כוס בשדה מי איכא? תרגמא רבי נתן בר אמי קמיה דרבא בין הגיתות שנו, א"ל ר' אבא לרב אשי ח במערבא אמרינן הכי: המבדיל בין קודש לחול ועבדינן צורכין אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמר, המבדיל בין קודש לחול ומסלתינן סילתי: כלל אמר אבא שאול כל שאני וכו': (איבעיא להו) אבא שאול אהייא אלימא ארישא קאי: אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים, להביא פירות

האי

ושל מה בכך · כגון שכבר היו צריך אלא שעברו כגון כך וכך הוצאתי בבנין זה: **חשבונות שעברו** · לקמן מוקי לה דלא עברו לגמרי שעדיין שכר הפועלים עליו שלא נתנו להן ושל מה בכך שעברו לגמרי ואין שכר פועלים עליו: **כך וכך הוצאתי** · אלמא עברו מותרין: **תקשי לך היא גופא** · ברייתא קמייתא: רישא קתני 'שעברו' אסורין וסיפא קתני של מה בכך מותרין דהיינו עברו: **צלף** · אילן גדול הוא ובעל ענפים הרבה ושלשה מיני אוכל יש בפירותיו אביונות קפריסין ועולבין: **שאם יש בורגנין** · מע' אמה לע' אמה הולך, אפי' בשבת שהכל חשוב כעיר אחת, וכל העיר כד' אמות כדאמרינן בעירובין (דף כא.) וכיון דהוא דבר שיש לו היתר [על ידי תקנה] בשבת מותר לאומרו אפילו במקום שאין שם היתר: **שמחוברים** · שא"א לקוצן בשבת ע"י שום תקנה: **קש** · זנבות השבולים אסטרלי"א: **בתיבנא סריא** · שאפי' יש מחיצות אינו מביא משום דמוקצה הוא: **על עסקי כלה ומת אין** · דאפי' שמים הן אבל על עסקי אחר אפי' דומיא דכלה לא: **בשלמא אחר דומיא דכלה משכחת לה** · דאסור להחשיך כגון לחתוך מן המחובר: **למיגז לה אסא** · דעבדו לה גננא דאסא לכלתא: **אלא עסקי מת מאי היא** · הבאה דארון ותכריכין, ואמאי לאחר לא, לימא הואיל ואם יש שם מחיצות מביא: **למיגז ליה גלימא** · לתקן לו תכריכין דאין היתר לדבר היום כלל: **ואע"ג דלא אבדיל** · אסיפא דמתני' מתמה דקתני ומביא פירות בידו לקוצן מן המחובר בלא הבדלה: **בין הגיתות שנו** · דאיכא כוס בשדה: **המבדיל בין קודש לחול** · להיכרא בעלמא ללוות את המלך: **ועבדינן צורכין** · ואחר כך אנו מברכין על הכוס ברכה גמורה דהבדלה וכ"ש דאי אבדיל בתפלה מותר לעשות צרכיו וחוזר ומבדיל על הכוס: **ומסלתינן סילתי** · חוטבין עצים: **אסיפא** · קאי ומשוי כללא: **אי נימא ארישא** · דקתני ת"ק לאיסורא וקאתי אבא שאול לשוויה בה כללא א"כ דכללא לאיסורא ה"ל למימר בהדיא "כל שאינו זכאי באמירה" [כגון אנו שאינו רשאי לומר לחבירו "שכור לי פועלים, או הבא לי פירות למוצאי שבת] אינו רשאי להחשיך" מיבעי ליה:

אלא

ואין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות · השתא משמע דוקא על התחום אבל בתוך התחום מחשיכין לשכור פועלי' ולהביא פירו' וקשה לרבי דבסוף פ' בכל מערבין (עירובין דל"ח:) תניא לא יהלך אדם לתוך שדהו לידע מה צריכה כיוצא בו לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד ואומר רבי דהתם מינכרא מילתא דאינו מטייל אלא ליכנס למרחץ מיד אחר השבת שעל פתח מדינה רגילים להיות מרחצאות כדאמרי' בפ"ק *דמגילה (דף ו:) (ב) ה' מאות מעלות עשן חוץ לחומה אבל הכא אין הוכחה כ"כ בתוך התחום המחשיך לשכור פועלים ולהביא פירות וכי האי גוונא משני התם · מ"ר:

אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו · מתוך פירוש הקונטרס משמע לשמור חוץ לתחום וכן משמע פשט המשנה. וקשה לרבי מהא דאמר שמואל בגמ' מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר ופריך תנן אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים כו' והשתא מתניתין גופיה תיקשי ליה דמוכחא מילתא כוותיה דשמואל מדקתני בסיפא כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו יכול אני להחשיך עליו וקא מפרש בגמ' דמה שמותר לומר מותר להחשיך וא"כ מדשרינן להחשיך לשמור חוץ לתחום אלמא שרי למימר חוץ לתחום אני הולך למחר דהא בהא תליא והיינו כשמואל ואיני יודע מאי קשיא דאי לאו דשמואל מתני' אתיא שפיר דה"א אין לך דבר שלא יהא מותר לאדם לומר על עצמו ואפי' אשכור פועלים למחר או אבנה בנין זה יכול לומר בשבת דהוה אמינא דווקא לחבירו אסור לומר שכור לי פועלים למחר דמהני אמירתו אבל על עצמו יכול לומר כל מה שירצה דלא מהני אמירתו וכי תני אבא שאול ההחשכה (ג) ה"מ באמירה לחבירו דיש אסורה ויש מותרת אבל אם איתא לדשמואל פריך שפיר דאסר כל אמירות אפילו על עצמו אלא דווקא לכרך פלוני אני הולך למחר משום טעמא דשאם יש שם בורגנין הולך והשתא פריך כיון דאי לאו האי טעמא הוה אסרת ליה אלא משום האי טעמא דווקא שרית ליה א"כ מתני' נמי תשתרי להביא פירות שאם יש מחיצות מביא · כ"ל:

לכרך פלוני אני הולך · תימה מאי אריא הוא אפילו לחבירו נמי יכול לומר לך לי לכרך פלוני למחר מהאי טעמא דקאמר *מדשרי שמואל לקמן לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך אפילו בשבת כ"ש שיכול לומר שמור לי למחר ואין לפרש 'דשאני התם שהן בתחומו אבל אין יכול לומר לחבירו שמור לי פירות שחוץ לתחומך' דנראה הוא שאפילו זה יכול לומר מכיון שמותר להחשיך וי"ל דלא נקט שמואל דוקא לכרך פלוני אני הולך דהוא הדין לחבירו יכול לומר לך לי לכרך פלוני למחר:

בשלמא קש במחובר משכחת לה · ה"ה הו"מ למימר מטעם מוקצה דהא אינו ראוי למאכל בהמה כדאמר לעיל (דף קמא.) הקש שע"ג המטה לא ינענענו כו' אלא רבותא קאמר דאפילו במחובר משכחת לה:

במחובר משכחת לה · אומר רבי דלאו משום תלישה נקט לה דאע"ג שמחובר לארץ אין בו איסור תלישה כיון שיבש אינו יונק מן הארץ כדמוכח בחולין פרק העור והרוטב (דף קכז: ושם) דאמר תאנים שנמקו באביהן מטמאין טומאת אוכלין והתולש ממנה בשבת חייב חטאת דווקא נמקו אבל יבשו לא וכן משמע בכל הסוגיא דיבשו הן ועוקציהן מטמא טומאת אוכלין ואין דינו כלל כמחובר והא דקאמר הכא במחובר משכחת לה היינו משום איסור ייפוי קרקע כדאמר לעיל התולש עולשין בשבת חייב חטאת בפרק הבונה (לעיל דף קג.) והא דפריך בפרק המוציא תפילין (עירובין דף ק:) אאילן יבש הא קא נתרי פירי משמע שיש ביבש איסור תלישה אומר רבי דמיירי התם ביבשו הן ולא עוקציהן:

בתיבנא סריא · והא דאמר לקמן פרק מי שהחשיך (דף קנה:) מפרכין תבן ואספסתא לפני בהמה ומוקי לה בתבנא סריא משמע דחזי לבהמה אומר רבי דמיירי כגון דלא סרי' כולי האי:

אלא מת מאי ניהו להביא לו ארון ותכריכין · תימה אמאי לא קאמר למיגז ליה אסא שהיו רגילין להביא אסא למת כדאשכחן בנדה (דף לז.) דשוור אסא מערסא לערסא וי"ל ע"כ צ"ל ארון ותכריכין כדקתני במתני' בהדיא · מ"ר:

האי

ועוד מדשרי כנ"ל

[שייך לע"א במשנה]

כט א טור שו"ע או"ח סימן שו סעיף ז :

ל ב ג מיי' פכ"ד מהלכו' שבת הלכה ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן שו סעיף ח ט :

לא ד מיי' שם הלכה ה סמג שם טור שו"ע או"ח סימן שו סעיף ג :

[בש"ס ליתא אבל בעין יעקב מצאתי ע"ש]

לב ה מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ה סמג עשין כט טור שו"ע או"ח סימן רצט סעיף י :

לג ו מיי' שם הלכה ו ופ"ב מהלכות תפלה הלכה יב סמג שם טוש"ע או"ח סי' רצד סעיף א :

לד ז מיי' פכ"ט מהל' שבת הל"ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן רצט סעיף י :

רבינו חננאל

חשבונות שאין צריכין ואין מחשבין חשבונות שצריכין . כיצד אומר אדם לחבירו כך וכך פועלין כך וכך דינרין הוצאתי על שדה זו . אבל לא יאמר כך הוצאתי וכך אני עתיד להוציא . ואוקימנא אם נשאר עליו שכירות במה שעבד אסור לומר לו ואפילו "כך הוצאתי" שרצונו ליחשב ולידע סכום הנשאר עליו והן חשבונות שצריכין ואסור . אמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך אפילו בשבת . תנן אין מחשיכין על התחום לשכור פועלין ולהביא פירות הדא משנה היא וקשיא אקשיאו בהא . ומקשינן בשלמא לשכור פועלין היינו טעמא דאין מחשיכין על התחום ובשבת אסור לאוגורי פועלין אלא פירות נימא שאם יש מחיצות מותר להביאו ומותר למחשיך ולהביאם . ומפרקינן הא דתני אין מחשיכין להביא פירות בפירות מחוברין שאסו' לחותכן בשבת ועוד אקשינן מדתני ר' אושעיא ומפרקינן בתיבנא חדיא דלא חזי ותוב אמרינן ת"ש מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת כו' . ומפרקינן לפקח על עסקי כלה למיגז לה אסא לבי גננא על עסקי המת נמי למיגז ליה גלימא לתפור לו תכריכין והללו דמשום מצוה התירו רבנן . הא אחר כגון דברים הללו אסור . אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו ואקשינן ואע"ג דלא אבדיל כלומר עושה מלאכה קודם הבדלה והאמר ר' אלעזר וכו' אסור לעשות מלאכה קודם הבדלה . ואם יש לומר זה שמביא פירות התפלל הבדיל בתפלתו והאמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ואוקימנא מן הגיתות שנו . כלומר בשעת הגיתות מצוי בשדה בימי הבציר יין והבדיל על הכוס . וסלקא שמעתא שאסור לעשות מלאכה עד שהבדיל ואפילו לא אמר אלא המבדיל בין קודש לחול דיו . דהא רב אשי דהוא בתרא אמר כי הוינן בי רב כהנא הוה אמרינן המבדיל בין קודש לחול ואפכינן סלתי כלומר היינו מתעסקין במלאכה ולא [בא] רב אשי למעט אלא שאינו צריך לומר הבדלות . כאשר חלקו בפרק ערבי פסחים אבל צריך להזכיר ברכה בשם ומלכות דלית גרעה מברכת הפירות וברכת המצות . וכן הלכה : כלל אמר אבא שאול . כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו . והוצרכנו לדקדק לידע באיזה בבא דמתניתין אמר אבא שאול

כלל

[עי' בט"ז סי' ש"ז ס"ק י"ד פירוש על זה]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כך וכך פועלים השכרתי על שדה: (ב) תוס' ד"ה ואין וכו' כדאמרינן פרק קמא דמגילה שלשת אלפים בי בני היה בו ולכל אחד ואחד ה' מאות תלונות מעלות עשן : (ג) ד"ה אבל וכו' וכי תני אבא שאול ההחשכה באמירה ס"ט:

ביצה ו. [ערוך גרס למיגד פי' לחתוך וי"א לתפור]

[ברכות לג. ע"ש פסחים קה: ע"ש ודף קז.]